

Jolanta Knapik – wizytator ds. ewaluacji w Podlaskim Kuratorium Oświaty

Sprawozdanie z wizyty studyjnej do Czech 13 – 19 listopada 2011 r.

W dniach 13 – 19 listopada 2011 roku, wraz z koleżankami i kolegą z różnych kuratoriów oświaty w Polsce (Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Gorzów Wielkopolski, Katowice, Lublin, Opole, Poznań, Wrocław i Kraków) wzięłam udział w wizycie studyjnej zorganizowanej u naszych południowych sąsiadów czyli w Czeskiej Republice. Celem naszego wyjazdu było poznanie zasad funkcjonowania systemu edukacji oraz nadzoru pedagogicznego. Podczas kilkudniowego pobytu w Pradze mieliśmy możliwość spotkania się z przedstawicielami szkół podstawowych, ponadpodstawowych, samorządów lokalnych oraz Czeskiego Inspektoratu Szkolnego (*Česká školní inspekce*). Szczególnie ważne dla mnie były informacje dotyczące ewaluacji. Nasi Czescy koledzy wprowadzili nas w te zagadnienia przedstawiając na wstępie informacje o systemie oświaty i strukturze inspektoratu.

W Czechach dzieci rozpoczynają naukę w wieku sześciu lat w szkole podstawowej (*základní škola*). Zanim jednak do niej trafią, powinny odbyć roczną naukę w przedszkolu, gdzie uczą się pisania i czytania. Szkoła powszechna trwa 9 lat i obejmuje 2 stopnie: pierwszy 5-letni i drugi 4-letni. Podstawówka nie różni się specjalnie od polskich szkół – lekcje trwają 45 minut, rok szkolny podzielony jest na dwa semestry, a od czwartej klasy każdego przedmiotu uczy inny nauczyciel. Dziecko może po pięciu latach nauki zdecydować, czy chce pójść do gimnazjum, czy dopiero po kolejnych dwóch latach.

Następnym etapem nauki jest gimnazjum (*Gymnázium*), technikum (*střední odborná škola*) lub szkoła zawodowa (*učiliště*). Gimnazjum generalnie uznawane jest za miejsce dla najzdolniejszych uczniów, jednak nie uzyskują oni w nim żadnego zawodu (można to porównać z naszym liceum ogólnokształcącym). Dyplom technika zapewniają szkoły techniczne. Szkoła zawodowa z praktykami daje absolwentom konkretny zawód oraz dyplom rzemieślnika.

Z kolei szkolnictwo wyższe jest w zasadzie bardzo podobne do systemu, jaki mamy w Polsce. Można rozpocząć studia na jednej z uczelni: uniwersytecie (*univerzita*), akademii (*akademie*), politechnice (*technická univerzita*) lub wyższej szkole zawodowej, inaczej kolegium (*vyšší odborná škola*). Tytuł magistra lub licencjata uzyskuje się po – odpowiednio – 5 lub 3 latach nauki w trzech pierwszych z wymienionych uczelni.

System edukacji w Czeskiej Republice przedstawia się następująco:

- M S M T - Ministerstwo Szkolnictwa Młodzieży i Sportu,
- K U - Krajski Urząd (odpowiednik Urzędu Wojewódzkiego),
- O U - Urząd Gminy,
- C S I - Czeska Szkolna Inspekcja (odpowiednik polskiego Kuratorium Oświaty),

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP III

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Erą Ewaluacji Sp. z o.o. w ramach

III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

- Skolska Rada - Rada Szkoły,
- Reditel Skoly - dyrektor szkoły.

Nadzór nad szkołami w Czechach sprawuje Czeski szkolny inspektorat, nazywany Česká Školní inspekce (CSI). Obejmuje 14 regionalnych oddziałów, zarządzanych centralnie i skupia pracowników nadzoru z całego kraju (483 osoby, w tym 261 inspektorów, 87 kontrolerów, 125 pracowników administracji). Jest odpowiedzialny za monitorowanie wyników kształcenia, jakości zarządzania, efektywności finansowej i zgodności z przepisami na wszystkich poziomach z wyjątkiem szkół wyższych. Ten organ kontrolny jest pod bezpośrednim nadzorem Ministra Edukacji. Wszystkie czynności z zakresu nadzoru pedagogicznego zarówno inspekcje jak i kontrole wykonują inspektorzy. Z kolei specjaliści przeprowadzają kontrole finansowe.

CSI corocznie przedkłada Ministerstwu Szkolnictwa propozycje 12 kryteriów i 67 podkryteriów oceny warunków, przebiegu i wyników kształcenia obowiązujących w ewaluacji na dany rok szkolny, np.: zarządzanie szkołą, zgodność szkolnych programów z podstawą programową, kwalifikacje nauczycieli, warunki materialne, finanse, współpraca ze środowiskiem, wspieranie ucznia, badanie konkretnych umiejętności uczniów (co roku wybierane są 2 umiejętności).

Inspekcja w Czechach trwa 3 dni i jest przeprowadzana przez 3 – 4 osobowe zespoły. W ciągu miesiąca inspektorzy przygotowują raport (około 9 stron), z którym zapoznają wyłącznie dyrektora szkoły. Raport zamieszczany jest na stronie internetowej Inspektoratu i badanej szkoły. Jest archiwizowany 10 lat. Głównym źródłem informacji dla inspektorów jest dokumentacja szkoły oraz rozmowa z dyrektorem. Zasadniczą zatem różnicą pomiędzy naszym a czeskim nadzorem polega na braku stosowania triangulacji metod.

Czescy inspektorzy w czasie obserwacji lekcji zwracają uwagę, czy nauczyciele motywują uczniów, czy wymagania wobec nich są zróżnicowane oraz czy nauczyciele doskonalą swoje umiejętności w zakresie pracy z dziećmi o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Istotnym jest to, że mogą przeprowadzać testy sprawdzające wiedzę uczniów. Duży nacisk kładzie się na sprawdzanie realizacji podstawy programowej.

Dane zebrane w szkole inspektorzy umieszczają w elektronicznej bazie (*Inspis*), która wykorzystywana jest także do planowania pracy i planowania wyjazdów samochodami służbowymi. W bazie zamieszczone są formularze do badania poszczególnych kryteriów, arkusze obserwacji i ankiety. System służy również do kontroli realizacji planu przez poszczególnych inspektorów.

Inspektorzy, w przypadku gdy szkoła nie spełnia kryteriów ustalonych przez Ministerstwo, mogą stosować sankcje (np.: skreślenie szkoły z sieci szkół, zobowiązanie

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP III

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Erą Ewaluacji Sp. z o.o. w ramach

III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

dyrektora do opracowania programu naprawczego, skierowanie kontroli). W naszym systemie kuratoria mają ograniczone prawo w tym zakresie.

W odróżnieniu od naszego systemu czeskie szkoły nie są objęte żadną formą wspomagania ze strony Inspektoratu.

Chyba wszystkich zdziwił fakt, że Czesi stosują ewaluację w nadzorze pedagogicznym już od 16 lat oraz to, iż mimo tak długiego doświadczenia, nie umieją odpowiedzieć na pytanie w jakim stopniu ewaluacja wpływa na podnoszenie efektywności i jakości pracy szkół.

Na zakończenie chcę podkreślić, że ten ośmiodniowy pobyt w Pradze, był wspaniałą okazją do prowadzenia rozmów, dyskusji (nie tylko z Czechami) na temat różnic pomiędzy polskim, a czeskim systemem nadzoru.